

доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій управління
Черкаського державного технологічного університету
м. Черкаси

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ринок праці вимагає серйозних змін в системі вищої освіти та її професійного спрямування. Сьогодні при прийомі на роботу цікавляться не знаннями випускників закладів вищої освіти (ЗВО), а їх готовністю до здійснення професійної діяльності. Саме тому, перш ніж приступити до виконання службових обов'язків, потрібно пройти випробний термін. Після успішного проходження, фахівця беруть на постійній основі. Ось чому важливе місце в системі підготовки фахівців повинна зайняти дуальна форма здобуття вищої освіти, яка відповідає інтересам всіх її учасників та є своєчасною і перспективною.

Більшість дослідників звертаються до вирішення ряду проблем, пов'язаних зі здобуттям вищої освіти за дуальною формою, а саме [1]:

- невідповідність обсягів, структури і змісту підготовки фахівців перспективам розвитку високотехнологічного виробництва;
- недосконалість механізмів соціального партнерства ЗВО й роботодавців;
- відсутність системної організації цільової підготовки фахівців для високотехнологічного виробництва;
- недостатня практико-орієнтованість в підготовці кадрів для конкретного підприємства;
- невідповідність навчально-матеріальної бази ЗВО сучасному рівню розвитку високотехнологічного виробництва, а також рівня розвитку кадрового потенціалу освітніх установ - інноваційним завданням розвитку виробництва;

- невідповідність програмно-методичної та технологічної бази ЗВО завданням підготовки, орієнтованої на формування загальних і професійних компетенцій сучасного конкурентоспроможного фахівця;

- недостатня реалізація інноваційних форм і методів навчання;

- відсутність системи незалежної оцінки (сертифікації) якості підготовки фахівця з боку роботодавця.

Аналіз робіт зарубіжних дослідників (А. Шельтена, К. Штратмана, Г. Штегман, Б. Унайбаева та ін. [2, 3, 4]) показує, що підготовка за дуальною формою забезпечує тісний взаємозв'язок і взаємодію професійного навчання з виробничою сферою, своєчасне реагування на зміну її потреб і врахування тенденцій розвитку.

Відповідно до Міжнародних стандартів кваліфікації ЮНЕСКО, *дуальна система освіти* – це організований навчальний процес реалізації освітніх програм, що поєднують часткову зайнятість на виробництві та навчання з неповним навантаженням в традиційній університетській системі навчання [5].

З метою підвищення ефективності процесу підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти нами була розроблена структурно-функціональна модель освіти на основі системного; контекстного, діяльнісно-компетентнісного і кластерного підходів. Аналіз психолого-педагогічної літератури в рамках дослідження надав можливість виділити наступні принципи:

- принципи системності або цілісності, які припускають існування певних зв'язків і відносин між елементами системи, які забезпечують координацію діяльності різних рівнів підготовки, зв'язок теоретичної підготовки з практичною професійною діяльністю, спадкоємність освітніх програм;

- принцип інтеграції, який орієнтує зміст професійної підготовки фахівців на взаємозв'язок природничих, технічних, технологічних, економічних, екологічних, соціологічних, психологічних знань і умінь, виходячи з необхідності комплексності, що диктується сучасними умовами, забезпечуючи перехід від вузькоспеціалізованої підготовки до інтегрування і формуванню у фахівців широкої професійної компетентності;

- принцип міждисциплінарних зв'язків навчальних дисциплін, що передбачає логічну і системну побудову змісту підготовки, яке обумовлене взаємопроникненням і взаємовпливом навчальних дисциплін;
- принцип регіональності, що полягає у висуненні нових цілей в підготовці кадрів – орієнтування на потреби регіону;
- принцип мобільності освіти, що виражає необхідність гнучкого реагування системи професійної освіти на всі зміни – як внутрішньо-системні, так і зовнішні;
- принцип багатопрофільності, який передбачає можливості отримання додаткової спеціальності в процесі навчання;
- принцип дуалізму, будучи основою проектування підготовки фахівців в умовах дуальної освіти і передбачає активну участь роботодавців у створенні виробничо-освітнього кластера, і зокрема збагаченні освітньої інфраструктури;
- принцип відповідності змісту підготовки професійної діяльності перспективам і пріоритетам науково-технічного, соціально-економічного розвитку відповідної галузі.

Специфікою розробленої моделі є інтеграція науково-освітнього середовища і виробництва у відповідній галузі, що передбачає (через прогнозування розвитку галузі) випереджаючий характер вищої професійної освіти, спрямований на консолідацію різних форм підтримки навчального, науково-дослідного, професійного аспектів цільової підготовки висококваліфікованих фахівців. Структура моделі підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти включає в себе цільовий, структурний, змістовно-технологічний і результативний компоненти, взаємозалежні і взаємодоповнюючі один одного.

До *цільового компонента* входить мета, під якою розуміється підвищення ефективності процесу підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти. *Структурний компонент* представлений усіма суб'єктами виробничо-освітнього процесу: 1) студенти-працівники підприємств, котрі опановують знання, вміння і навички, які забезпечують досвід і стаж роботи; 2) викладачі, які

розробляють й реалізують в навчальному процесі робочі програми, синхронізуючи теорію і практику для реалізації вимог роботодавців, а також здійснюють методичний супровід навчального процесу й аналізують навчальний процес; 3) наставники, які здійснюють мобільне коригування професійних компетентностей у студентів, навчаючи найбільш раціональним прийомам і методам роботи, забезпечуючи при цьому оптимальне використання часу і ресурсів, а також долучають студентів до корпоративної культури підприємства; 4) роботодавці, які здійснюють соціальну підтримку, матеріальне стимулювання, а також формують механізми мотивації для встановлення тривалих трудових відносин студентів-працівників з підприємством.

Системоутворюючим фактором *змістовно-технологічного компонента* є інтеграція освітнього та виробничого середовища, які представлені у вигляді підготовки у ЗВО та на підприємстві.

Результативний компонент моделі об'єднує зусилля освітньої та виробничої сфер і являє собою результат цілеспрямованої взаємодії викладачів, наставників, фахівців, керівників підприємств та студентів в умовах дуальної форми здобуття вищої освіти у вигляді сформованих професійних компетентностей, які складаються з наступних компонент: мотиваційної, когнітивної, дослідної, особистісної, організаційно-управлінської.

Таким чином, розроблена структурно-функціональна модель, як інструмент пізнання, надає можливість наочно уявити процес підготовки фахівців за дуальною формою здобуття вищої освіти.

Література

1. Григорьева Н.В., Швец Н.А. Модель подготовки специалистов в условиях дуального обучения / Н.В. Григорьева, Н.А. Швец // Современные проблемы науки и образования. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=25763>.

2. Унайбаев Б.Ж. Дуальная модель профессионально-технического образования URL: <http://forum.eitiedu.kz/index.php/2012/01/04/dualnaya-model-p-t-obrazovaniya/> (дата обращения 16.09.2018).

3. Шельтен А. Введение в профессиональную педагогику / А. Шельтен. – Екатеринбург, 1996. – 288 с.

4. Stegman H. Das duale System im Blickpunkt: Strukturen, Enwicklungen und zukuenftige Probleme in der betrieblichen Berufsausbildung in Materialien aus der Arbeitsmarkt und Berufsforschung. Nurnberg, 1986. № 9.

5. ЮНЕСКО: Недостатки образования способствуют кризису [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.dw.com/ru/юнеско-недостатки-образования-способствуют-кризису/a-16307327>